

Recenzió Antonio Dellagiulia (szerk.) Uomo e donna. Il senso della differenza sessuale [Férfi és nő. A szexuális különbözőség érzete] című olasz nyelvű kötetéről

Tringer László

SOTE

professzor emeritus

Bemutató

Ez a kötet a Fiatalok, érzelmek és identitás című kutatási projekt második szemináriumán elhangzott hozzászólásokat kínálja az olvasónak. A három bemutatott írás a szexuális különbség témáját három különböző diszciplináris megközelítés szerint tárgyalja: filozófiai, teológiai és pszichológiai megközelítésben. A hároméves program a Pápai Szalézi Egyetem valamennyi karát érintette. A kötet folytatása az első kötetnek: „La cultura affettiva.” (Változások és kihívások).

A szerkesztő összefoglalja az egyes előadások főbb mondanivalóját.

Susy Zanardo két ellentétes polaritást állapít meg. A naturalista redukcionizmust, amely lineáris oksági viszonyt lát a két fogalom között (biológiai és társadalmi nem), és a társadalmi konstruktivizmust, amely teljesen függetlennek tekinti őket. A szerző a szexuális identitást a biológia, a kultúra és az én-ézés „töretlen szövevényeként” értelmezi.

Mauro Mantovani a metafizikai antropológia szemszögéből hangsúlyozza az „értelmelem” kategóriájának központi szerepét a nem és a gén kapcsolatában.

Salvatore Curro az ideológiamentességet hangsúlyozza, valamint a gondolkodás szerepét a különbségtételben.

Roberto Carelli előadása teológiai jellegű. A szexuális másság pedagógiai aspektusait és a férfi-nő megkülönböztető jegyeit elemzi.

A harmadik rész szerzői részben pszichológiai szempontokat tárgyalnak, részben az Énekek énekét elemzik a téma szempontjából. A szerkesztő reméli, hogy a kötet hozzájárul a szexuális másság szépségének és összetettségének jobb megértéséhez.

1. Első rész

1.1. A szexuális különbség jelentése. Filozófiai megközelítés

SUSY ZANARDO

Morálfilozófus, Római Európai Egyetem

(1-2) A szerző megállapítja, hogy viharos témáról van szó, amelyben különféle nézetek és előítéletek ütköznek. Éppen ezért az általa használt fogalmak definíciójával kezdi írását, amelyből megtudjuk pl., hogy mi a nem, a nemi szerep, a szexuális identitás, stb.

Majd folytatja a szerzőt különösen érdeklő témával, a nemi önazonosság egyes összetevői közötti kapcsolatok és viszonyok elemzésével. A különféle elképzelések közül láthatóan elhatárolja magát a biológiai redukcionizmustól, amely szerint a kérdést a biologikum döntené el.

(3) A továbbiakban a test és a „logos” kettősségével, ezek egymáshoz való viszonyával foglalkozik. A „logos”, a beszélt test számos szinonimáját fogalmazza meg (köztük a „szellem” fogalmát is).

(4) Az olvasó szívesen időzne tovább a témánál (pl. ezen „logos” ontológiai státusának további elemzésénél). A szerző azonban áttér a szexuális különbség kérdésére, amelyben megjelenik saját, a feminizmust alapjaiban elfogadó felfogása. Elemzi a „bináris” felfogást, mint a paternalisztikus hagyomány továbbélését, amely kijelöli a nemi különbségek előre megírt korlátait. Idézi Luce Irigaray-t, aki szerint a nemi különbséget a férfiak elbeszélése szerint fogalmazták meg, és a nők ezt elfogadták. Korunk legfőbb kérdése: a nemi különbségek eredete és természete. A politikai vitákig menő nézetkülönbségek a binaritással való szakítást, és a nemi sokféleséget állítják előtérbe.

(5) Összeveti a két legelterjedtebb paradigmát: a nemi kategóriával operáló (domináns) társadalmi konstruktivizmust és a szexuális különbség kategóriáját kidolgozó (nagyreszt kisebbségben lévő) szimbolikus realizmust. Mindkét perspektíva háttérben a sztereotipikus női és férfias jelleg rejlik. Ennek a leegyszerűsítésnek a dekonstrukciója van folyamatban.

(6) A legelterjedtebb nézőpont a társadalmi konstruktivizmus. Ennek értelmében a nemi szerepben a legkülönbözőbb társadalmi erők fejeződnek ki. Itt jelenik meg az elnyomás, a hatalom gondolata, amely elsődlegesen a férfi és a nő viszonyát határozza meg. A „gender” kifejezés méltánytalan elvetésének elkerülése érdekében meg kell jegyezni, hogy a kifejezés (amely az egész elmélet hívószava egyben) nem rendelkezik egyértelmű jelentéssel, hanem a kontextusoktól és az elméleti hivatkozási kerettől függ.

Judith Butlerre¹ mint a legautentikusabb szerzőre hivatkozik. Szemléletében a test, a szex, a nemiség és a szexualitás a hatalmi struktúrák hatásai, amelyek áthatják a

¹ Judith Butler (1956–) amerikai filozófus, gender-kutató. Hatása különösen a feminizmus, a queer-elmélet, a politikai filozófia és az etika területén jelentős.

mindennapi gyakorlatot. Ezek az erők árnyékot vetnek a tudatra és a kollektív tudatalanra. A társadalom hatalmi struktúrái szabályrendszereket írnak elő és kényszerítenek ki, amelyek azonban mégsem képesek a személy „legalját” behálózni, ahol a lelkiismereti szabadság végül is megmenekülhet. A másik tekintetének fogságában a szubjektum csak a „láncokat törheti el”, és írhatja át a társadalmi rendet, hogy azt befogadóbbá és mindenki számára élhetőbbé tegye.

(7) A test szimbolizációjának túlsúlya vezet a legkülönbélebb szexuális önazonoságokhoz (queer, poszt-queer, kvanto-queer), a szimbolizáció elhanyagolása pedig hatalmi erőknek kitett termelő/fogyasztó, technikával, hálózatokkal áthatott testi valóságához vezet.

(8) A szerző még egyszer visszatér a nemi különbségek elemzésére. Ezek lényegét a relációkban ismeri fel. A nő és a férfi valóságot megélő viszonya jelentősen különbözik: pl. a nő bensőleg adja tovább az életet, míg a férfi „külsőleg” – saját testén kívül. A szerző itt szinte stílust vált, költői nyelvezetben adja vissza elgondolásait.

(9) A szexuális különbözőség konstitutív és megkerülhetetlen. A létünk lényegéhez tartozik. A szexualitás test és nyelv, szavak és identitás. Egyik sem létezhet a másik nélkül. Ilyen módon a szexualitás: szignifikátor, az „én” hirdetője, az igazság magja.

A szexuális másság, mint általában, arra kötelez bennünket, hogy „auscultáljuk” gondolattal egybeszótt testünket. Lényegében az önismeretre buzdít, más szavakkal. Ha csak testem lenne, az csak eszköz vagy protézis lenne; ha csak érzésem lenne, nem is tudnék beszélni róla, mert a nyelv test nélkül nem elgondolható.

(10) A patriarchális viszonyok aláhanyatlása és az individualítások túlbujánzása a századforduló óta új kérdéseket vet fel. Megnyílt az „identitás elbizonytalanodásának terepe”. A termelés, a fogyasztás versenye, az önmegvalósítás kényszere, az élet egyedül élése fellazította a családi kereteket és a hagyományos struktúrákat. A kötődések törékennyé váltak.

(11) Az új helyzetben a lányok többletstabilitással számolhatnak az anyai szerep és lehetőség révén, még akkor is, ha nem vállalják azt. A munka világát azonban a férfiakra alkották meg, amiből következően a nők kettős terhelésének nyomása továbbra is fennáll. Az új „férfiszerep” sokkal bizonytalanabb. A „férfias” kritériumai elbizonytalanodtak. Kapcsolataikban a férfiak labilisabbak. A „hűség” társhoz, hivatáshoz stb. megfoghatkozott.

A női emancipációval a nők veszítettek többet. 1. El kell határolódnuk a kapcsolattól (mert emancipált vagyok), 2. Test és érzelmek szétválasztása 3. Női test mint konzumtárgy.

(12) A binaritásban önmagukat nem találók üzenete mint lehetőség, háttérbe szorul, elsikkad. A szerző sajnálja a legsérülékenyebbeket. A férfi-nő mivolt megkerülhetetlen. „A férfi-nő köteléket nem lehet elhomályosítani.” Feltárja a szexuális különbség értelmét mint olyan horizontot, ahol a szabadságok egymáshoz kötődve értelmet adnak egymásnak, hogy együtt táncoljanak a történelemben, és benne megtalálják az élet Urát.

(A recenzens megjegyzései: Bár nehéz a szerző határozott állásfoglalását kitapintani, az elemzés egészében a feminizmus és a genderelmélet keretein belül mozog. Kritikai értékelés nélkül használja ezen elméletek (és más elméletek, pl. a pszichoanalízis) vitatott fogalmait. Egészében pesszimiztikus írás, amely kevés jövőbe mutató és reményteli asszociációt enged meg.

Alapvető hiányérzet mégsem ez, hanem az egész gondolatkör magasabb szintű elemzésének hiánya. A posztmodern kor egyik jellegzetes megnyilvánulásáról van szó: a „nagy egészek” dekonstrukciójáról (Derrida). A háttérben felbukkan a neomarxizmus (Frankfurti Iskola) társadalomfelfogása, vagyis az „osztályharc”, ahol a nők az elnyomottak, a férfiak az elnyomók, a (szexuális) kisebbségek az elnyomottak, stb. (Kár, hogy a szerző nem említi Margaret Mead klasszikus kutatásait a múlt század 30-as éveiből, az új-guineai matriarchális társadalmakról. Kérdés, hogy ott a férfiak „elnyomottnak” érezték magukat?) A mentális betegség, a deviancia is kisebbség, s az elnyomottak „feltörhetik láncukat” (mint a proletariátus). A deviancia normává válik.

A tanulmány (előadás) döntően a nemek különbségeit elemzi, ennek objektív és szubjektív vetületében. Nem világos végül is, hogy mi a női (vagy férfi) mivolt specifikuma a test – szavakba öltöztetett test vonatkozásában. Csupán történeti-társadalmi termékről van-e szó? Mi a szubjektum ontológiai státusa? Kifejti ugyan, hogy a férfi-nő mivolt, a „binaritás” alapvető adottság, amelyet a „fluid” állapotok sem cáfolnak. Meggyőződése azonban inkább „beletörődés”.

A szöveg (a gépi fordításból eredő problémáktól eltekintve) időnként költői, ezoterikus színezetű. Az elemzés gyakran elköveti azt a hibát, hogy a jelen kor nézeteit a múltba visszavetítve alkot (értékelő) véleményt (prezentizmus).

Egészében egy vitatott témakör autentikus elemzését olvashatjuk, a szerző tiszteletre méltó, objektív kívülállásával, amely azonban a genderelmélet fogalomkincsére támaszkodik. Ilyen kifejezések például: bináris, patriarchális. Ahogy a proletariátus feltöri láncait, az „új elnyomottak” eltörik láncukat).

1.2. Első felkért hozzászólás:

Néhány meglátás a „különbségről,” az „individuációról és a „szubjektivációról”.

MAURO MANTOVANI

Elméleti filozófia tanára, Pápai Szalézi Egyetem

1. Az előadás érdemeinek méltatása után kitér a metafizikai antropológia nézőpontjára, mely szerint a test és a logos elválaszthatatlanul összefügg, a logos a test nyelvén nyilvánul meg, másrészt a testet áthatja. Ezáltal a személy nyitottá válik a metafizikai horizont felé. Kiemeli az individuáció jelentőségét. Röviden ismerteti a szexuális identitással kapcsolatos különféle álláspontokat.
2. A férfi-nő különbség az ember antropológiai struktúrájában is megjelenik. A test-lélek-szellem egymáshoz való viszonya is hordozza a különbségeket. A hozzászóló Edith Stein és sok más filozófus, köztük Szt. II. János Pál mun-

kásságára is hivatkozik. A nemek közötti különbséget nem csupán globálisan, hanem az egyes antropológiai kritériumok szerint is megfogalmazza. Alapvető fogalmak: a lét, a szabadság, a felelősség. Központi kérdés a szeretet fogalmának értelmezése.

3. Korunkat antropológiai dezorientáltság jellemzi. Elmosódnak a nemek közötti különbségek, lebomlik a család szerkezete, mindez aggasztó az ifjúság nevelése szempontjából. Alapvető dokumentumra hivatkozik: a Katolikus Oktatási Kongregáció könyvére (Férfi és nő, akit Ő teremtett), amely a fiatalok szexuális és affektív nevelésével foglalkozik. „Oktatási vészhelyzettel állunk szemben”. A személy fejlődése (individuáció) egyedileg újrastrukturálja a nemi különbséget.
4. Végül ontológiai nézőpontból fogalmazza meg az emberi személy lényegét, a test és a lélek szubsztanciális egységét. Ebben a megközelítésben a nemek közötti különbség ugyanazon ontológiai valóság két megvalósulási módja.

(A rcenzens megjegyzései: A világosan megfogalmazott fogalmak tisztázása az egész könyv szempontjából hasznosnak bizonyul. Különösen a test és a Logos viszonyának, egységének és különbözőségének elemzése előremutató. Más tudományterületek nyelvén a „Logos” mint a „szubjektum”, mint a Husserl-féle „életvilág” (Lebenswelt), vagy mint a Frankl szerinti „Logoterápia” jelenik meg. Tömören összefoglalja a posztmodern társadalmak dekonstrukciójának konkrét jeleit, mint a családok, közösségek szétesése, amelyek oktatási vészhelyzetet idéznek elő.)

1.3. Második felkért hozzászóló

Gondolkodás a különbségben

SALVATORE CURRÒ

Ifjúsági szolgálat professzora, Pápai Szalézi Egyetem

Kiemeli Susy Zanardo stílusát, amelynek finomsága, érzelmi telítettsége éppen arra a különbségre utal, amely gyökerestől áthatja az emberi személyt. A nemek közötti különbség nem redukálható társadalmi konstrukcióra, és ebben egyetért az előadóval. A különbségtétel maga a személy-definíció lényege.

1.3.1. A vita ideológiamentessé tétele és a mindenkivel való együtt járás

A hozzászóló felsorolja azokat a kurrens kifejezéseket (pl. „homofóbia”), amelyek a társadalmi diskurzus folyamán a szexuális mássággal kapcsolatos ideológiai viták hátterében rejlenek. Megpróbálja a kérdést „ideológia előtti” nézőpontból vizsgálat tárgyává tenni. Az ideológiamentesítés arra utal, amikor a személy még nem áll az ideológia nyomása alatt.

Törekvések az ideológiamentesítésre:

- a férfi „sovinizmus” meghaladása (pl. klerikalizmus az Egyházban)

- elszakadás az abszolút „binarizmustól”. Biológiára, az átmeneti (intersex) állapotokra hivatkozik.
- egy befogadó kultúra kialakítása, a marginalizáló kultúra ellen.
- a felelősséget félreértő, illuzórikus, túlzott szabadságeszme ellen.

1.3.2. A tapasztalatokban gyökerező, az összefonódásokra és összefüggésekre nyitott gondolat

Mivel a szexuális különbségek a tapasztalatból erednek, a továbbgondolkodás mércéje is a tapasztalat. Különbözőségben gondolkodni, ahol az én és a másik kapcsolata meghatározó szerepet játszik. Polaritásokban gondolkodni, mint test-elme, ember-gép stb. – és mindenekelőtt férfi-nő. Igazában visszatérés a Husserl-féle életvilághoz, amely teljesen egyéni ugyan, de a másikhoz és a közösséghez tartozás jegyeit is hordozza. A szexuális másság az akadémiai világot is kihívások elé állítja: interdiszciplinaritás. Nem lehet csak bibliai hivatkozásokra támaszkodni, a szent iratok a lét mélyére utalnak, amelyből kiindulva az életvilágot magunkról beszélővé tehetjük.

1.3.3. A szexuális és egyéb különbségek összefüggése a megtestesült gondolkodással

A tetetlen gondolkodás – elszakadás a tapasztalattól, kapcsolatoktól, a kötődésektől. Egyik kisiklás az univerzalizmus (a különbségek elmosódnak), vagy individualizmus, esetleg a semlegesség túlhangsúlyozása. Következmény: a közömbösségbe zuhanás, amely korunk nagy kísértése.

A nemi különbség minden polaritás alapja. Minta arra, miként gondolkodjunk polaritásokban. A poláris ontológiai elemek rejtetten egy közös harmadikra utalnak (trianguláció), amely minden létező alapja és eredete.

(A recenzens megjegyzése: Az olvasó arra gondolna, hogy az „ideológia előtti” nyelvezeten a szerző a genderideológiák betörése előtti időre gondol. De nem erről van szó. Az ideológiamentesítéssel az előadó az új (gender) ideológia szemszögéből kívánja „eltörölni” az általa „múltnak” tekintett nézeteket. Ilyenek: a „férfisovinizmus”, a „binarizmus” stb. Utóbbi esetben a ritka intersex fejlődési rendellenességekre, tehát abszolút patológikus esetekre hivatkozik (amikor a kórosból csinálnak normát). A „polaritásokban való gondolkodás” hasznos lehet, azonban a szerző szerinti jelentőségét túlzottnak tartom.)

Az „új ideológiák” neomarxista gyökere a hozzászólásból is kiviláglik: a társadalom „polarizálása” azt jelenti, hogy az egyik pólus elnyomja a másikat (nő-ferfi, kisebbség-többség, „bináris-nem bináris”, stb. Lásd: uralkodó osztály és proletariátus.)

2. Második rész

2.1. Férfi és nő a hit fényében

ROBERTO CARELLI

A dogmatika professzora, Pápai Szalézi Egyetem Torinói szekció

2.1.1. Affektivitás és szexualitás: a nevelési kérdés

A nemekről szóló diskurzus sikeréhez előfeltétel a megfelelő „nyelvtan”, azaz szóhasználat kidolgozása. Ennek híján a „szintaxis” nem valósulhat meg, s a fiatal zavarodottá válik. Nem ismeri fel, hogy a vonzalom minimuma a tisztelet, a szereteté pedig az igazságosság. A nemek közötti különbség elbeszélése alapvető antropológiai fontosságú. A modern, poszt- és ultramodern korba való átmenet egy csomó fogalmi zavart idézett elő, amelyet a szerző összefoglalóan „a férfi válsága és a nőiség eltűnése” jelenségében fogalmaz meg. Mindebből a gyermek és ifjú felnőttként kezelése és a felnőtt infantilizálódása következik. Szétzilálódnak a családok. Törékeny identitások, gyenge kötődések jönnek létre. Egy antropológiai válság keretében a különbségek elmosódnak, a generatív kritérium háttérbe szorul. A nőmozgalmak keretében a szexualitás és a reprodukció szétválik, s az „egyenlőség” eszméje kerekedik felül. Az ember „egyénként”, a szabadság „autonómiaként” értelmeztetik. „A férfi és a nő megkülönböztető jegyeinek megkérdőjelezése vagy radikalizálása végső soron a természet és a kultúra, a tények és a jelentések közötti szakadásban rejlik”. Az erosz, a logosz, az ethosz és a nomosz összeegyeztetése minden affektív nevelés kulcskérdése. A biológiára redukált természet és a társadalmi konstrukcióként látott kultúra elkülönül (transzhumanizmus). Don Boscóra és XVI. Benedek pápára hivatkozik, amikor a hit és a ráció szerepét emeli ki a különbségtételben, amely nem nevelési téma, hanem a nevelés fundamentuma. Analógiaként az Isten-Atya és Egyház-Anya fogalompárokat adja meg. A nevelési munka a nemek „nyelvtanának” tisztázása. Az ember férfi és nő alakjának „gynalítása”. A férfiról és nőről való keresztény diskurzusnak módszertani, analógiás megkülönböztető vonatkozásai vannak.

2.1.2. Módszertani javaslatok

A férfi-nő különbözőségének tárgyalása során bizonyos távolságot kell tartanunk, a téma érzelmileg telített volta miatt. Az ordo amoris értelmében a különbözőséget az egységben tárgyaljuk. Az ember Imago Dei, ennek az egységében a szexuális különbség szakralizálódik.

(1) Férfi és nő a hit fényében

Nincs értelme tehát tagadni a szexuális testek szemantikáját és szimbolikáját: az emberi szexualitás szakrális transzparenciája olyan nyilvánvaló és erőteljes, hogy még saját aberrációit is generálja: a szexualitás istenítése, az istenség szexualizálása.

(2) A szexuális különbözőségről való beszédben kerülni kell a bűnnel kapcsolatos kifejezéseket. Számos nyelvi fordulat a patriarchális múltra utal, amelyet lassan át

kell alakítani. Az előítéletes gondolkodás gyakran a patriarchális (férfiközpontú) beszéd veszélyét látja mindenütt. Egy másik előítélet szerint a különbözőség ellentmond az egységnek. A szeretet jegyében ennek az ellenkezője igaz. A szeretet viszontszereetre vágyik, melynek mintája a Háromságos Isten szeretete az ember iránt.

Korunk tévedése, hogy a komplementaritás fogalma helyett a „kölcsonösséget” helyezi előtérbe. A komplementaritás bibliai fogalma nem hiányt, hanem bőséget fejez ki. A komplementaritás nem hiányállapotra, hanem olyan részre utal, amely a másikkal együtt alkot egészet.

Gyakran félreértik a nő fogalmához társított „szűz” „anya” kifejezéseket, mint a női szerep elavult sztereotípiáit, jóllehet ezek szimbólumok. Ugyanúgy, mint a férfi mivolt szimbólumai, amelyek az isteni odaadásra és elköteleződésre utalnak. A két nem önmagában hordja a másikkra való utaltságát.

A „behódolás” páli fogalma nem alávetettség, hanem az engedelmisség kölcsönös, de különböző megvalósítása. Analógiája Jézus és az Egyház viszonya. Az engedelmisség a szabadság formája. A nemek közötti hatalmi rivalizálás a valódi szeretet elleni téves beállítódás, amely torzult családi struktúrák kialakulását eredményezi.

(3) Feladatunk: kitörni a naturalizmus és a konstruktivizmus egyensúlytalanságából. Egyes nézetek nem csupán a nemi szerepet, hanem a szexualitást is társadalmi konstruktumnak minősítették. Mások, mint az angolszász feministák, a szerelmi diskurzust megfosztják a szexualitástól.

Annak elkerülésére, nehogy valamelyik fél a másik fölébe kerülhessen, sokan a különbségek elsimítására koncentrálnak, lemondva sok szépségről, amely a különbözőségekből fakad.

A modernitás megpróbálja a szexualitást privatizálni, a korábbi patologikusait a normalitásba terelni. A realista nézőpont a nemet identitáskérdésnek tekinti, amellyel világra jön az egyén.

Személyes identitás nem létezik szexuális különbség nélkül. A szexuális identitás nem definiálható a másik nemhez való viszony nélkül („nomina relationis”). Mindezt Szt. II. János Pál enciklikája (*Mulieris dignitatem*) fogalmazza meg legszebben.

A nőkkel szemben elkövetett történelmi igazságtalanságok helyreállításának nem a különbségek elmosása a megfelelő útja.

A Szentháromságban a „férfi”, az adó elem az Atya, a „befogadó” elem Jézus. Az empátia sem teljesen azonos a két nem esetében. A szerző a nemek közötti különbség és a Szentháromság belső élete közötti analógiás viszonyt ismeri fel.

(4) A férfi génusz inkább a cselekvés rendjében, míg a női génusz inkább a kapcsolat rendjében rejlik.

Részletezi a férfi és nő közötti különbségnek a hagyományos megjelenítését, részben poláris fogalmakkal (vállalkozó – befogadó, stb.). Személyes identitás nem létezik szexuális különbözőség nélkül. A szexuális binarizmus a természetből ered. Egologikus beszéd helyett a dialogikus beszédet kell megvalósítani. A binaritásnak nem csupán szexuális, hanem kognitív vonatkozása is van.

Kerülni kell a nemek közötti különbség elmosását ugyanúgy, mint a különbözőségek túlzott hangsúlyozását. A multikulturális társadalom ebben segítséget jelenthet.

A férfi és nő önmagában nem definiálható, hanem csak a másik nemmel való kapcsolatban. Az ember Istenhez is férfiként, vagy nőként közeledik (Guardini).

(5) A férfi-nő különbség radikális, amelynek a csúcán (szerelem, szülés) az uralom elvesztése a jellemző.

A különbség transzcendentális, egyik a másik nélkül nem definiálható.

(6) Az *ordo amoris* kibontakozásának helye a család. Rendszerszerű megközelítés ajánlatos. A romantikus szerelemtől a tiszta kapcsolatig terjedő fejlődési folyamat az *ordo amoris* lényegéhez tartozik. Alapvető fontosságú elem a szülő-gyermek kapcsolat. A család Istennek a teremtő tevékenységében való részvétel, új élet „teremtése”, létrehozása.

(7) Ugyanakkor a család társadalmi jelenség, annak minden szociális vonatkozásával. A szerző bibliai példákat hoz. A teremtés könyvében Isten az ősszülőket bízta meg feladatokkal.

2.1.3. Analóg megfontolások

A nemek kettőssége és a közös termékenységük triadicitása teológiai alapokra és egyházi kiterjesztésekre talál. Az analógiát maga Isten alapozza meg. A szexualitás nem szent, de közel áll a szenthez. Az emberi szeretet kifejezi Isten szeretetét, az emberi szeretetkapcsolat minden vonatkozásában (Jézus mint vőlegény, fiú, testvér, stb.).

(1) Képmás mivolt: ha az ember férfi és nő, akkor Istenben is lennie kell valami hasonlónak.

(2) Leggyakrabban krisztológiai és egyházi analógiát használunk (Jézus: *analogia entis concreta et personalis*). A Nász-metaphora végigvonul a Szentírásán, többek között Jézus és az Egyház kapcsolata is analóg. *Amoris laetitia*: férj-feleség viszony.

(3) A Szentháromság családi analógiája: Isten családi lény. Szeretetkapcsolatok hájlója. *Diligens, dilectus és condilectus*. Az analóg gondolkodás természetesen nem teszi teljesen átláthatóvá a Szentháromság belső életét, de segít megérteni azt.

2.1.4. Megkülönböztető szempontok

(1) A férfi aktív, a nő befogadó magatartással rendelkezik, mind élettani, mind pszichológiai és spirituális síkon. A szeretet két dimenziója. A férfi és a nő különbözik, mert hasonló. Ugyanannak a szeretetnek két megjelenési formája. Adok-kapok, de nem ugyanazt.

(2) A férfi és nő lényegének megfogalmazása a Bibliában (Ter) tekintélyelvű, manipulatív társadalmakban eltorzulhat. A Teremtés könyve a férfit a világ királyának, a nőt pedig az ember gondozójának tekinti, a férfit a „dolgok megnevezésének” hatalmára jogosítja, a nőt pedig az „élők anyjának” minősíti.

(3) Generatív különbségtételről van szó. A Bibliában az apa mindenekelőtt „áldás” és „törvény”, amely felhatalmazza az embert az életre és a munkára, míg a nő „menyasszony” és „anya”, aki befogadja és elismeri az új életet. A pszichológiai visszacsatolásban Recalcati az anyában látja azt, aki „nem anonim gondoskodást” nyújt, elősegítve a szubjektívációt, míg az apa arra hivatott, hogy tanúságot tegyen a „törvény és a vágy boldog kibéküléséről”, kiengesztelve az Ödipusz-komplexus leküzdését, és felhatal-

mazva mind a személyes vágyhoz való hűséget, mind a társadalmi kötelékben való hűséget. A nagy balthasari tézis –, hogy az adás és a befogadás, az önátadás és a hálaadás, a lét és a hálaadás, a cselekvés és a hálaadás azonos méltósággal rendelkezik.

(4) A férfi-nő mivolt alapvető különbsége a generatív folyamatban nyilvánul meg. A férfi-génusz inkább a cselekvés rendjében, míg a női génusz inkább a kapcsolat rendjében rejlik. Túlságosan is jól tudjuk, hogy a férfiak a szexet, a nők pedig a szeretetet keresik, az egyik a testek, a másik a szavak párbeszéde után vágyik.

A különbségnek oktatási következményei is vannak. Pl. ne követeljenek olyant, amire az illető (nő vagy férfi mivolta szerint) nem képes.

(5) A szerző a Szentháromság belső életét, Mária és József szerepét a „Nemi dialektika” nyelvezetében értelmezi, a szereplőknek apai, fiúi, anyai, férji szerepet tulajdonítva. A megkülönböztetésben való egyesülés a szeretet újrafogalmazását teszi lehetővé (férfi: ajándékozó, nő: befogadó). Közösség a megkülönböztetésben, *communicatio idiomatum*.

2.2. Első felkért hozzászóló

Férfi és nő. A különbségek eszkatológiai dimenziója

THIAGO BARROS

adjunktus, Spirituális Teológia, Pápai Szalézi Egyetem

A férfi-nő különbözőségének a Szentháromság belső kapcsolatrendszerével való összevetése nehéz, kényes, ugyanakkor fontos vállalkozás. A háromságos Isten misztériumát és a férfi és női ember misztériumát hozzák össze, hangsúlyozva a helyes különbséget és a pontos kapcsolatot.

2.2.1 Férfi és nő a hit fényében

A jelenkori „antropológiai válság jegyében” a különbségek elmosására törekszenek. A Szentháromsággal való analógiás egybevetés a diádikus és triádikus férfi-nő kapcsolatot új megvilágításba helyezi, a szeretetkapcsolatot hangsúlyozva.

A digitalizáció „derealizálja” a tapasztalatot, sőt, a világot.

2.2.2. A különbségek eszkatológiai dimenziójának újraolvasásához

A II. Vatikáni zsinat óta eltelt 60 év különböző antropológiai elgondolásai a kereszténységet is arra ösztönzik, hogy az emberről alkotott felfogását újraértelmezze. (Pl. a halandóság, időhöz kötöttség, nemi különbség, stb.). A különbségek elismerése és a teológiai egyenlőség viszonya. Hangsúlyozza, hogy az előadó a páli teológiára támaszkodik. Az idő eszkatologikus dimenziója is megjelenik. A különbséghez való teológiai és keresztényi hozzáállásunk befogadói plauzibilitását a mai korban is érvényre kell juttatnunk. Ezért szükségünk van magának a teológiai diskurzusnak a kritikusa és őszinte, mélyreható vizsgálatára, ha valóban a különbség gyökereit akarjuk bemutatni

kortársainknak anélkül, hogy megfélekedznénk a realizmusról, amelyet a különbségek idéznek elő, amelyek az idő esetlegességén át a dicsőség örökkévalósága felé haladnak.

„Összefoglalva, e két konstitutív különbség – a szexualitás és a bolygón elfoglalt hely – együttes megközelítése eszkatológiai perspektívában talán lehetővé teszi, hogy a különbséghez való teológiai és keresztényi hozzáállásunk befogadói plauzibilitását a mai korban érvényre juttassuk. Az antropológiai igazságnak valójában a valós idő kibontakozásában kell megvalósulnia, bár mindig kontingens módon, egy olyan találkozási kronológiája szerint, amelyet a kapcsolatból fakadó megpróbáltatások jellemeznek.”

2.3. Második felkért hozzászóló

A férfi és a nő testi-érzelmi-szexuális különbségének újrafelfedezése az 1Mózes 1-2. könyve szerint

KAROL PIOTR KULPA

adjunktus, Szentírásai Tanszék, Pápai Szalézi Egyetem

A jelenkor posztmodern tudományossága az antropológiai értelmezések sokaságát tárja elénk manipulatív módon, anélkül, hogy az igazsághoz közelebb jutna. Humanista zűrzavarnak nevezi a jelenséget. A Genesis útmutatása, bár a szöveg mitológiai irodalom, mégis eligazítás a hívő ember számára. Az istenképiség együttesen (ember) és különbözőségében (férfi-nő) Isten képmása: normatív (mértékadó) norma, és nem normatív (isten eredetű) norma.

2.3.1. Az emberi lét két ontológiai módja

Képmás és hasonlatosság nem azonos. Előbbi: lényegi, utóbbi módosulhat (az Istenkép függvényében is). Az emberi mivolt lényege nem az individualizmus, hanem a kapcsolat.

„Isten, aki két különböző nemet teremtett, amelyek mindegyike helyet kapott az ő terveiben, arra hívta a férfit és a nőt, hogy vállalják identitásukat, másságukat, szerepüket. Méltóságukban egyenlőek, ugyanabból a forrásból származnak, de nem Isten akarata, hogy felcseréljék identitásukat vagy szerepüket. Éppen fizikai különbözőségük teszi őket Isten tervezete szerint alkalmassá arra, hogy együtt alkossanak.”

2.3.2. Adott és kívánt affektivitás

A teremtés nem csupán testi, hanem affektivitást is hordoz, ezek jellemző különbségével. Az állatok bemutatásánál nincs ez a különbség. A „mindez jó” („Dixit Deus quod esset bonum” 1.Móz 1,8) mellett először: „Nem jó az embernek egyedül” 1Móz 2,18.

A különbözőség soha nem alá-fölrendeltség.

A bordából való teremtés az egybetartozást jeleníti meg. (Nem a föld porából).

2.3.3. A szexualitás mint az egység létfontosságú ereje

A különbség nem utal feltétlenül bináris szexualításra: „Ez nem azt jelenti, hogy az eredetileg teremtett ember biszexuális volt, hanem azt, hogy a férfi és a nő együtt alkotja az emberiséget, és hogy Isten e szexualitás fölött áll.” A házassági kötelékre utalás is megjelenik. Az ember szexuális személy, minden vonatkozásával.

(A recenzens megjegyzései: A poszt- és ultramodern antropológia – mint Foucauld írja – a „nagy egészek” feldarabolására, dekonstrukciójára törekszik. Társadalom, család, de még az egyén is olyan részekre bontható, amelyek szakítanak a hagyományos gondolkodásmóddal, és új identitásokat hívnak elő, és kínálnak az „identitások piacán.” Az Egyház mint az isteni eredetű teremtett világ védelmezője olyan „beszédpartnerrel” kerül szembe, amely megkérdőjelez minden hagyományos, természetesnek tartott fogalmat, elgondolást, különösen, ha az emberről van szó. Érthető, hogy az Egyház szellemi központjai reflektálnak a párbeszéd kihívására, és a hitletétemény őrzése mellett megkísérlik saját világ- és emberfelfogásukat újrafogalmazni. Egy ilyen nagyszabású kísérlet része Carelli előadása, aki az „újnyelvi” szexualitás figyelembevételével fejt ki az Egyház által képviselt nézőpontot.

A férfi-nő kapcsolat antropológiája kiemelkedő része a szövegnek, a komplementaritás gondolata, a férfi-női mivolt kifejtése alapvető fontosságú. Ugyanakkor a teológiai analógiák a recenzens számára kissé erőltetett benyomást keltenek. Nem hinném például, hogy a Szentháromság (általunk megismerhetetlen) belső életét a férfi-nő kapcsolat elemzése segítségével közelíthetnének meg.

A keresztény elbeszélés a naturalizmus és a konstrukcionizmus között keresi a helyét. Roberto Carelli előadása ennek a törekvésnek egy jól sikerült megnyilvánulása.)

3. Harmadik rész

3.1. A férfi és a nő közötti különbség és a kötelék generativitása

DI IAFRATE RAFFAELLA* és CANZI ELENA

Milánói Szent Szív Katolikus Egyetem

A bevezetésben a milánói szerzők a pszichológia alapkérdését vetik fel: „Ki az ember?” Azokhoz csatlakoznak, akik szerint az ember: kapcsolat. Végigvezetik a magzati és a születés utáni fejlődés folyamatát, amely mindvégig kapcsolatokkal jellemezhető. A kapcsolatok adják a személy identitásának lényegét is. Az ember kapcsolati lény. A Covid-járvány alatti megfigyelések jól érzékeltetik ennek jelentőségét. Az individuum csak érdekből kapcsolódna másokhoz. A személy viszont a kapcsolatokra épül.

A kapcsolat közelebről (Eugenia Scabini és Vittorio Cigoli által elméletileg kidolgozott relációs-szimbolikus modellre hivatkozva.)

- A kapcsolat több mint interakció. Történelmi dimenziója van (közös történelem).
- Transzcendentális jellegű, de nem absztrakt értelemben, hanem a testi jellegű, a testben valósul meg (idegrendszer, stb). Elme és a test nem választható el egy-

mástól. A kapcsolat szimbólumokon keresztül (nyelv) fejeződik ki. A genetikai állománynak is szimbolikus értéke van (családhoz, rokonsághoz tartozás).

Az emberi személy szexualizált test (l. chromosomák). Napjaink kulturális áramlatai a biológiai és a társadalmi nemet különválasztják: „az leszel, ami akarsz”. Ebben a felfogásban a test elveszíti szimbolikus értékét, „vagyontárggyá” válik. A mentális funkciók „testetlenek”. Egy másik felfogás szerint a nemiség egy dimenzió, amelyben számos átmeneti forma lehetséges (pl. nemi diszfória).

(Recenzens: Egyik példa arra, miként akarják a kórost, a deviánst „normává” alakítani.)

A testi korlátok (női, férfi) figyelembevétele a korlátok jelentőségére hívja fel a figyelmet. Kapcsolódni csak úgy lehet, ha korlátjainkkal is tisztában vagyunk.

- Kapcsolat csak a határ, a különbség felismerésén keresztül jöhet létre. Én-te viszony. Ez az alapja a generativitásnak. Az „Én” és a „Te” létrehoznak egy harmadikat. A nemek meghatározása a különbségek elemzése által lehetséges.

Például: a bensőséges és gondoskodó kapcsolatokba való belépés a női identitás alapvető tapasztalatai közé tartozik. A férfiidentitást ezzel szemben más kritériumok határozzák meg, mint például az autonómia keresése és a döntések meghozatalának képessége; mind olyan jellemzők, amelyek az egyén érettségéhez és kiteljesedéséhez vezetnek, ami egybeesik a függetlenség képességével.

Másképp viszonyulnak a kockázathoz (intim helyzetek kockázata). A különbségek már a gyermekkori fejlődés során megjelennek. A párok drámai struktúrájában a különbségek kezelése párkapcsolati korszakonként is változik. Téves felfogás a különbségek „harmóniája”, amely idealisztikus kapcsolatot tételez fel.

A párkapcsolati identitás megteremtése megköveteli a partnerek közötti kapcsolat idealizált szemléletének meghaladását, amely szerint „a másiknak mindenáron annak kell lennie, aki az élet minden pillanatában minden szükségletet kielégít”, és a különbségek konfrontációjától-konfliktusától való eltávolodást segíti. Különösen fontos a párkapcsolati identitásból a gondoskodás irányába való fejlődés a családon belül és az idősezés folyamán.

Matris munus (matrimonium) – Patris munus különbsége. Az apai szerep a vágy és a korlátok dinamizmusa a serdülés során. Kapcsolatteremtési készség. Apai-anyai különbsége.

A személyes identitás elengedhetetlen feltétele az „eredet”. Ki vagyok én, honnan jövök? Ebben a szülők szerepe elsődleges. Örökbefogadottak, lombikprogramok „szenvédői” körében végzett kutatások a serdülőkori identitáskeresés példái. A gyermek elidegeníthetetlen joga a „kitől származom” ismerete. Az emberi lényről alkotott elképzelésünk a különbségek találkozásának helye, amely egy olyan cél felé irányul, amely a biológiai és társadalmi „generativitás” kifejezéssel fordítható le. A férfi és a nő generatív biológiai különbségét az összes emberi összetevő, a pszichikai, a spirituális és a kulturális különbség generativitása kíséri.

A generativitás a vég, az elmúlás tényének elfogadását is jelenti. Egy nem generatív társadalom az elérhetetlenre törekszik (l. hosszú, esetleg 120 éves élet, a halál elkerülhetősége, egészségügy). Határok, különbségek elmosása (még a férfi-nő is). Individualista személlyel szemben a kapcsolatokban létező személy.

3.2. Első felkért hozzászóló

Interdiszciplináris párbeszéd a férfi és nő közötti különbségről és a kötés generativitása. A családokkal való pszichopedagógiai beavatkozás kutatási felismerései és lehetőségei

MARIALIBERA D'AMBROSIO

Család-és gyermekpedagógia professzora, Pápai Szalézi Egyetem

Cél a nemek közötti különbségek további elemzése a gyermeknevelés szempontjából. Kérdés, hogy a kortárs családok képesek-e továbbadni a generatív folyamatot.

3.2.1. Az ember és a nevelés kapcsolati eredetéről

1A. Az ember relációs eredete: A biológiai élet humanizálódása. A magzat-anya interakció még inkább biológiai. Az elme interszjektív mátrixa.

1B. Hol alakul a személy identitása? Hovatartozási kapcsolatok. Individuáció. A nevelés (educatio) nem annyira külső irányítás valamely cél felé, hanem kísérés, átvezetés.

3.2.2. Megtestesült és nemi kapcsolatok: a nemi identitás bio-pszichoszociális és evolúciós értelmezése. A szerzők fontos gondolata a megtestesült kapcsolat.

2A. Milyen tapasztalata, milyen érzékelése, milyen viszonya van a mai embernek az anyagi valósághoz, vagy inkább a valóság anyagiságához? A tárgyi valósággal való kapcsolat egyre inkább a virtuális valóság felé orientálódik.

2B. Ahogyan Iafrate és Canzi érvel, ha a kapcsolat inkorporált, akkor szexualizált is: milyen definíció, milyen fogalmak, milyen és hány dimenziót jelent az ember és a test közötti kapcsolat?

És hogyan jutunk el a nemi identitáshoz?

Az „én és a testem” kapcsolatának sokféle lehetséges megfogalmazása van. A szerzők a biológiai adottságokból kiindulva a társadalmi nem konstrukcióját vizsgálják. A nemi identitás nem redukálható társadalmi konstrukcióra. Bio-pszicho-szociális kulcs. Én, saját test és a másik hármasa. Mindez egy fejlődés folyamatában változik.

3.2.3. A pszichopedagógiai és oktatási beavatkozások kutatási irányjai és megvalósítható hipotézisei

A felnőtteknek olyan világban kell kísérniük a gyermeket, amelyet ők maguk sem ismernek teljesen. A szocializáció folyamatába belép a közösségi média, stb., ahol a gyermek nagyobb kompetenciával rendelkezik, mint a felnőtt. Át kell alakulnia a szülők közötti kapcsolatnak is. Átsegíteni a jövő nemzedékek energetikai ugrását.

3.3. Második felkért hozzászóló

A szimbolikus ember, a jelentés, az identitás és a másság forrása

ANTONIO ESCUDERO

Rendszeres teológia professzora, Mariológia és dogmatörténet, Pápai Szalézi Egyetem

Az előadás a pszichológia eszközeit használja fel az emberi szubjektum konfigurációjának mélyebb megértésére, még az egyéb tudományterületek képviselői számára is.

„Három olyan nyitást javaslok, amelyeket már Iafrate és Canzi gondolkodásában érzékelek: a testiségről a relationalitásban, a másság kezeléséről és a vágyról a relationalitásban.”

Nincs bennünk semmi, ami ne lenne testi (is), még a gondolat is.

„A testet kommunikatív funkciójában érzékeljük. A testiség és a relationalitás összefügg. Ha ugyanis a relationalitás a szexuális különbségben a testi szubjektum eredete, akkor ennek az ellenkezője is igaz, vagyis az, hogy a szexualizált test az emberi relationalitás eredete. A dualitás olyan antropológiai modellje felé kell elmozdulnunk, amely nem degenerálódik dualizmusba.”

A szexuális különbözőség elemzése képes betölteni a természet és a kultúra közötti szakadékot.

3.3.1. A szexuális másság kezelése

A szexuális különbség nem „Fixista”, hanem élő dinamizmus. A szexuális különbség káros kezelése: 1. a különbség túlhangsúlyozása, 2. a különbség feloldása és 3. elhagyása.

1. Az előadók a különbséget bizonyos szerepekhez kötik:

- nőknél a kapcsolati vágy, a gondoskodás, férfiaknál az erő, a függetlenség, karrier, stb. *(Kritika az előadókkal kapcsolatban.)*

2. A másik hibáinak elfogadására való hajlandóság hiánya a saját hibák felismerésének képtelenségéről beszél. A magány kérdése, ennek megélése a kapcsolati kultúra része.

3.3.2. A másik emberrel való találkozás vágya, energiája és impulzusa. Az én és te

(A cím lényegében a freudi libido fogalmát takarja, más szavakkal)

A vágy (oresis) Arisztotelész szerint is az emberi lét része (Nikomachosi Etika). Az identitás konstruálásának fontos eleme. Megértésében a humán tudományok segítséget jelenthetnek. Lacanra hivatkozik. A vágy a Másikhoz való kapcsolódás ereje, és a teológiának is be kell ezt építenie. A Másik vágyott jelenléte és a vágy dinamikája. A vágy hiányként való megfogalmazása a negatív teológia veszélyével fenyeget.

(A recenzens megjegyzései: A szerzőpáros Di Iafrate és Canzi, a Milánói Szent Szív katolikus egyetem munkatársai kifejtik, hogy a személy: kapcsolat. Tehát jóval több, mint interakció. Biológiai mellett történeti és transzcendentális jellege van. Az Én és Te viszonyt

elemzik (Martin Buber említése nélkül). Hangsúlyozzák a generativitás jelentőségét. Az első felkért hozzászóló a szocializáció kérdéseit taglalva megemlíti ugyan a médiumok szerepét, anélkül, hogy a kérdésben elmélyedne. D'Ambrosio hozzászólásában megemlíti ugyan a szexuális másság kérdését, azonban korunk jelentős ideológiájával, a genderelmélettel nem érintkezik. Pszichoanalitikus szerzőkre utalnak, vagy hivatkoznak. Kívánatos lenne modernebb pszichológiai nyelvezetet használni.)

4. Negyedik rész

4.1. Az erósz nyelve az Énekek Énekében

MARCO PAVAN

Az Ószövetség tanára, Pápai St. Tommaso Egyetem, Firenze

Az Énekek éneke kultúrtörténeti és költészeti jelentősége rendkívüli. Nem az erósz szokványos irodalmi leírása, hanem az erósz teljességének propriuma. Az erósz a szerelmesek közötti életet adó egyesülésre irányuló vágy, nem csupán szexualitás.

4.1.1. Egy olvasási javaslat. A Canticum rejtélye

Az Énekek Éneke szövege rejtélyes, sokak szerint álomszerű. A szöveg egyrészt az erószról szól, másrészt további dimenzióra utal.

4.1.2. Profán erósz, istenített erósz vagy isteni erósz?

A szöveg első szintje egy hús-vér „leírás”. Látszólag ez van előtérben. Ugyanakkor utalás a szerelmesek egymáshoz való viszonyára, az egyesülés vágyára. A szöveg gyökere azonban antropológiai, következésképp teológiai is. Mitológiai jelleg: a közel-keleti kultúrák demitologizálási tendenciája jelenik meg. A szöveg szimbolikus utalásai adják annak kinyilatkoztatás-jellegét (Pl. Szentek Szentjére utalás.) Az erósz végső eredete Istenben található.

„Ha ezt a pontot megértjük, akkor világossá válik, hogy a Canticum-t nem lehet pusztán az erósz „profán” és kontrolálatlan megjelenítésének tekinteni, hanem az alapjáról és értelméről való elmélkedés gyümölcésének – vagyis annak, hogy az erószból áradó erő végső eredetét és célját magában Istenben találja meg. Ha azt mondjuk, hogy „reflexió”, akkor tehát azt mondjuk, hogy a Canticum-ban egy út bontakozik ki visszafelé (az eredet felé) és előre (a cél felé), amelynek végén az erósz nyelvének és így a gyökérének kell felbukkannia – ez az út tulajdonképpen a vers egészének a szövetét alkotja. A két szerelmes hangja mögött és hangjában, akik örökké az egyesülés, az áhított felé törekszenek („előre”), de ugyanakkor keresik („kifelé”) a szerelmi szenvedély alapját is (erre utal pl. az „anyai szoba” képe a Canticum 3,4-ben). Felismerhető, hogy a Canticum végső soron az emberi erósz isteni alapját kereső út. Az eddig elmondottak alapján megpróbáljuk azonosítani a vers bizonyos elemeit, hogy lássuk, hogyan emelik ki

az erósz néhány lényeges aspektusát a Canticle-ben, olyan elemeket, amelyeket teljes antropológiai konzisztenciájukban az isteni kinyilatkoztatás fénye világít meg és termékenyít meg.”

4.1.3. „Az én szerelmem értem van, és én érte” (Canticle 2,6; 6,3): az Énekek Énekének szereplői

Két szereplő és a háttérben mellékszereplők. Az igazi irányító hang a női szereplőé. Megjelenik az erósz másik aspektusa, a kötelék. Mindegyik fél felismeri a másikban a szerelem misztériumának jelét. A szeretett „egyetlensége” a sok közül. Visszaütal a Genesisre, a nő teremtésére.

4.1.4. „Az én szerelmem olyan, mint a gazella” (Canticle 2,9): a metafora az erósz ünneplé

A szöveg számtalan nyelvi „fogást” alkalmaz (leggyakrabban metaforát) a fő téma kifejtésére, amelynek alapján világirodalmi szerepe is kétségtelen. A használt nyelvezet nem csupán az erósz testi, hanem antropológiai és teológiai eredetére is utal.

4.1.5. „A szerelmes beletette a kezét a repedésbe” (Canticle 5,4): az erósz drámája

Az Énekek Éneke számos, a testi szerelemmel kapcsolatos, általánosítható üzenetet hordoz. Például a befejezetlenség és a korlátozottság fogalmát. Az ajtó mint jelentős szimbólum jelenik meg. Az ajtó a szerelmesek találkozásának lehetősége, egyben határa is. Az erósz eredetére utal, amely nem a teremtményi időben és térben teljeseedik ki.

4.1.6. Az erósz alapjának keresése

Az egymást szeretők az erósz alapját a komplementaritásban találják meg. Isteni dimenzióba emelkedve a görög atyák isteni erószként említik.

4.2. Az affektív család. A serdülőkori növekedésre gyakorolt következmények

PAOLO GAMBINI

Pápai Egyetem, Általános Pszichológia, Róma

Az 50-es évektől az olasz családokban jelentős változások következtek be. A család hierarchikus szerkezete demokratizálódott, a fiatalok szabadsága növekedett. A 90-es évektől a fiatalok ráébredtek a család fontosságára, és bizonyos fokig elfogadják a felnőttek „elsőbbségét”. Egyszerűbb, laza szabályrendszer érvényesül, a szülők megbocsátók. A külső szabályrendszer helyett a belső alkalmazkodás, kölcsönösség kerül előtérbe. A szabályt nem „beleteszik” a fiatal fejébe, hanem „kiveszik” (kibontják) belőle. A serdülőök családon belüli elégedettsége növekszik. A szülő az elsődleges referenciapont. Az új család védő, gondoskodó, „matrifokális”. Az apa, tekintélyéről lemondván, lágyabb, nőie-

sebb, fennáll a veszélye, hogy a gyermek „barátja” lesz. Az engedelmesség alapja, a szükségyszerű korlátok eredete nem a tekintély, hanem a szeretet. („Ha szeretsz, megteszed.”)

4.2.1. A szeretet családja korlát vagy erőforrás a serdülőkori fejlődésben?

Az affektív családban a fiatal nem annak elhagyására várta magát, hanem annak védelmében kellő autonómiát szerez az önállóságra. Pozitívum, hogy magas a kohézió, erőteljes a kommunikáció, kevés a konfliktus. Negatívum, hogy csökkent a motiváció a külső biztonság megteremtésére. A „szeretetcsalád” kevésbé alkalmas a felelősség (elkötelezettség) kialakítására. Ugyanakkor a serdülő jóllétére, boldogságára a szeretetcsalád pozitív hatással van. A szülőknek a serdülővel való elégedettsége egyik fontos paramétere annak, hogy a fejlődés jó irányba halad. A veszélye is megvan annak, hogy az autonómia csak a szülői kritérium szerint alakuljon.

4.2.2. A jelentős felnőttek ritka jelenléte a társadalmi közösségben

Az identitás kialakulásának további, fontos eleme a kortárs csoport, amelyben az ismeret, az érdeklődés, az elköteleződés családtól különböző hatásai is érvényesülhetnek. Kiemelt jelentősége van a serdülő felnőtté válásában a felnőttek visszajelzéseinek. Erőforrást, ugyanakkor védelmező funkciót is jelentenek kockázatos viselkedésekkel szemben. Ebből a szempontból jelentősebbek a formális csoportok, szemben a spontán csoportokkal. Ugyanakkor hiány van felnőttként és mintaként szolgálható felnőttekben. A formális csoportok vezetői (iskola, egyházi, stb.) itt kisebb szerepet játszanak, mint a tágabb család egyes felnőttjei. Jó felnőttkapcsolat sikeresebb partnerkapcsolattal is összefügg.

4.2.3. A felnőttek gyenge tükrözése az otthonon belül és kívül

A családon belül a serdülő fejlődése központban, azon kívüli felnőtteknél érdektelen. A kettő között nagy a különbség. Család és társadalom nagy elkülönülése. (*Nem véletlen a „progresszívek” családellenessége TL*). A családból való kiválást ezek nehezítik. Általános jelenség a késői önállósodás.

4.2.4. A szülői és társadalmi generativitás fejlesztésének szükségessége

A generativitás azt jelenti, hogy a felnőtt képes gyermekeket létrehozni, azokról gondoskodni (azokat nevelni), és róluk kellő időben leválni. Sokak szerint a második fázis jelen korunkban hiányosan valósul meg. A családon belüli generációs kapcsolatok tükröződnek a társadalom egészében is. (Pl. „életet adni” nem jelent sokat az új generációnak). A generatív szülők kevésbé ragaszkodnak saját gyermekeikhez, és nyitottabbak más fiatalok iránt is.

4.2.5. A proszociális család, a generatív körforgás elősegítésének módja

A generatív szülő nem csak saját gyermekébe investál. Pl. önkéntes munka, vagy a gyermek közösségi aktivitásában való részvétel útján. A közösségi tevékenységekben részt vevő gyermek általában sikeresebb a tanulmányokban és a társadalmi

életben. A proszociális, nyitott család elősegíti a gyermek társadalmi integrációját, amely manapság a gyengülés jeleit mutatja. Jelentős társadalmi tőkét képvisel, amely végül is a felelős állampolgárrá válás útja. A család és a társadalom kapcsolata kölcsönös legyen. A társadalmi intézmények családközpontúsága. Jelentős kezdeményezések: USA, Nagy-Britannia, ahol tanulmányokba illesztett közösségi szolgálatokat szerveznek.

(A recenzió megjegyzései: Marco Pavan az Ószövetség tanára az Énekek Éneke teológiai elemzését tárja elénk, magas szintű professzionalizmussal. A mű emberi, költői értékei mellett bemutatja annak teológiai vonatkozásait is. Ebből megtudjuk, hogy a szexualitás a teremtés mozzanataig visszanyúló, alapvető határozománya az embernek, vagyis isteni eredetű. Gambini professzor Az affektív családról szóló előadása feltárja azokat a változásokat, amelyeken a posztmodern családok az utóbbi évtizedekben átmennek. A család és a társadalom szorosabb integrációját tartja szükségesnek (pl. karitatív tevékenység, amelybe a serdülő is bevonható). A recenzió megítélése szerint a posztmodern dekonstrukcionizmus hatása itt is jelentős. A családi identitás rombolása eredményezi a fiatalok családalapítási motivációjának csökkenését, bizonyos fokú családfóbiát. Nincs alaposan kifejtve a különben nagyszerű meglátás: a jelentős felnőttek ritka jelenléte a szocializáció során. Ennek az egyetemi szférában különösen is szenvedő alanyai vagyunk, amikor is az oktatás (és a nevelés) elszemélytelenedik, az információátadás kerül előtérbe, amely a virtuális valóságba megy át.)

5. A recenzió összefoglaló megjegyzései a kötetről

Számos gondolatot megfogalmaztam az első kötet (Bossolo) értékelése kapcsán, amelyeket nem ismételtek.

Hatalmas ideológiai felhő közelít az atlanti térségből Közép-Európa felé. Feltételezem, hogy a Pápai Szalézi Egyetem háromkötetes hatalmas vállalkozása (amely háromrészes konferencia anyaga), egy egyházi önreflexióként értelmezhető. Felkészülés az Egyház tanításával össze nem egyeztethető, de hatalmas erővel érvényesülő neomarxista áramlatokkal való párbeszédre. Ehhez az Egyháznak is újra kell fogalmaznia, a tudományos kutatások fényében gazdagítania saját felfogását. Ezúttal az ifjúság, a nevelés és a szexualitás kérdéseiben. E második kötet az ember szexualitásával és nemiségével kapcsolatos alapvető kérdéseket tárgyalja. Az előadók és hozzászólók érdemeit a fejezetek utáni megjegyzéseimben méltattam, illetve egyes kritikai megjegyzéseimet ott fogalmaztam meg. Általános megjegyzéseim a kötetrel kapcsolatban:

1. A genderideológiával kapcsolatos nézetek olyan mértékben hatják át az európai társadalmak nyugati felét (beleértve az olaszt is), hogy szinte észrevétlenül átvesszük és használjuk ezen nézetek nyelvezetét (példák: patriarchális, bináris, kisebbség, elnyomás, feminizmus, nők ellen elkövetett bűnök /történelmi-társadalmi értelemben/, társadalmi konstrukció, stb.).

Bizonyos ideológiai nézeteket az előadók mégis magukévá tesznek. Például ez ember antropológiai mivoltának ilyen mértékű szexualizálása, vagy a nemiség szinte az isteni szférába emelése teológiai analógiákba öltöztetve. Az ember lényege, istenképisége azonban nem bináris, hanem inkább individuális és közösségi, nemektől függetlenül.

2. A konferencia tartalma egészében nagyrészt filozófiai, teológiai síkon mozog. Nyelvezete éppen ezért nem mindig könnyű. A recenzens kérdése: kinek szóltak az előadások, kinek íratott a könyv? Milyen gyakorlati, pedagógiai akciók következnek a magas szinten előadott kérdésekből?
3. Az előadók nem polemizálnak a genderelmélettel, az LMBTQ-ideológiákkal, nagyon helyesen. Csak elvétve történik utalás arra, amivel „nem vitatkozunk”.
4. Annak ellenére, hogy nem a mindennapi gyakorlattal foglalkozó, tiszteletre méltó szellemi kísérletről van szó, a recenzens reméli, hogy a könyv megjelenése hozzájárul ahhoz, hogy a gyakorlatba is átvigyük elméleti síkon megfogalmazott nézeteinket.
5. A pszichológiai jellegű témák megfogalmazására a szerzők többnyire a pszichoanalízis nyelvezetét használják (tudattalan, elfojtás, Oedipus-komplexus, stb. Lacanra hivatkoznak (a francia pszichoanalitikus csoport volt vezére). Ugyanakkor az olasz pszichológia és pszichiátria gazdagon kínálja a modernebb lélektani nézeteket is.

(A Szalézi Pápai Egyetem „Giovani, affetti, identità” (Fiatalok, érzelmek, identitás) című kutatási projektjének eredményeit bemutató sorozat második kötete. Dellaquila, Antonio (Ed.) 2023. *Uomo e donna. Il senso della differenza sessuale*. Roma, LAS. ISBN 9788821315619)